

Oláh András Pál

Az "igazi"

bombák földjén
A második világháború
keserves öröksége
Magyarországon

Magyar tüzoltó amerikai bombával (Képes Vasárnap 1944. április 25.)

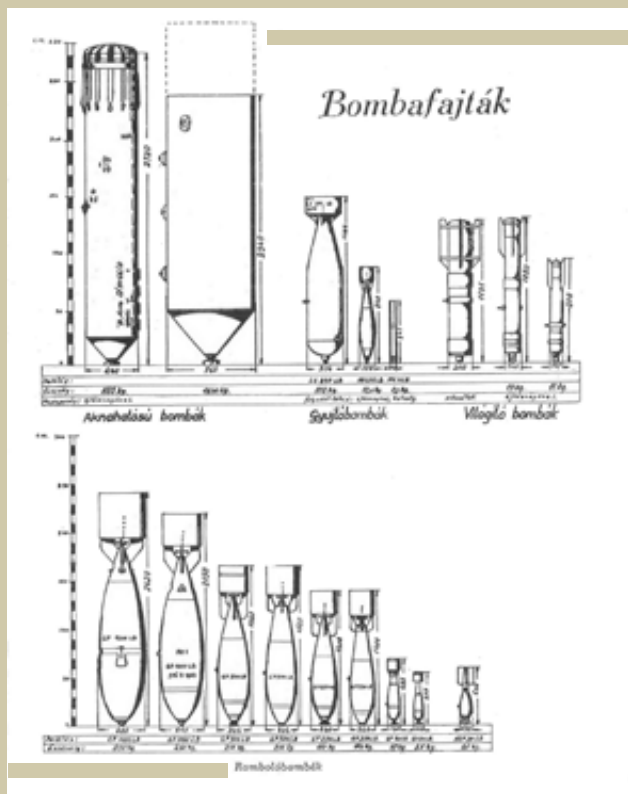

A magyarországi régészeti terepi kutatások egyik legelső lépése minden esetben a megkutatni kívánt terület bomba- és lőszermentesítése. Ezek az alapvetően fémkeresős vizsgálatok elengedhetetlenek ahhoz, hogy a régészek biztonsággal vonuljanak fel az ásatási területekre, hiszen a jelentős földmozgatással is járó feltárások során a résztvevők testi épségüket, sőt életüket teszik kockára, ha előzetesen nem győződnek meg arról, hogy a földmunkagépekkel és kézi szerszámokkal való bolygatás során nem kerülnek-e fizikai kapcsolatba bombákkal, robbanó- és lőszerrel. Ilyeneket ugyanis rendkívül nagy számban rejt magában a föld a mai Magyarország területén, leginkább a II. világháború keserves örökségeként.

A budai Kamaraerdőnél földmunkák közben 2016. június 7-én előkerült 1000 kg-os, valamint a június 13-án az Infoparkból származó 500 kg-os amerikai bombákról készült fotók. Mindkét bombát a tűzszerészek semmisítették meg 2016. június 16-án, Dabasnál (Zrínyi Katonai Filmstúdió – Ráczi Tünde)

Szövetséges bombafajták (Légoltalmi Közlemények)

A hazai tüzserészekhez évente mintegy 2500 bejelentés érkezik, ezekből pedig minden harmadik esetben az előkerült robbanószerkezetek közvetlenül veszélyeztik az emberi életet. Ezek között a szerkezetek között szép számmal találhatók a II. világháborús légi harcokból visszamaradt amerikai repülőbombák is, amelyek közül szinte minden nagyobb régészeti feltárás és építkezés földmunkái során előkerül egy-egy darab. Az alábbiakban ezekről a tengerentúlról származó korántsem „kedves küldeményekről” emlékezünk meg.

Magyar katonák vizsgálják egy fél nem robbant amerikai bombát Pétnél, 1944. június 14. körül (Mohos Nándor tulajdona)

A 483. Bomb Group jól koncentrált bombaszőnyege a budapesti déli vasúti híd (ma Rákóczi híd) körül 1944. szeptember 5-én. A fotón láthatóak még a korábban a Csepel-sziget északi végében becsapódott bombák kráterei. A mai Weiss Manfréd úttól nyugatra eső részen észlelhetők egy másik sorozat nyomai, de a kráterek jóval kisebbek. Valószínűleg ezek egy korábbi támadás nyomai lehetnek, amely során kisebb méretű bombákat dobtak le, vagy elkezdték már betemetni őket. (A szerző tulajdona)

Az amerikai bombák tömegét fontban határozzák meg (1 font = 0,4536 kg). Példaként az átlagos talajból egyetlen 500 fontos (kb. 250 kg-os) rombolóbomba a becsapódáskor az azonnal működésbe lépő csapódógyújtóval 4,4 méter széles és 1,5 méter mély, míg késleltetett gyújtóval 9 méter széles és 3,5 méter mély krátert is képes volt kirobbantani. A bombák gyújtásának (a csapódó orr-, vagy a késleltetett robbantáshoz a fénegyújtó) beállításait, valamint az alakulatok bombaterhét egyébként minden alkalommal a lehető legnagyobb pontossággal rögzítették a bevetés dokumentációjában. Súlyos tévedés, hogy az amerikaiak számolatlanul szórták volna a robbanószerkeket az ellenségre, sőt, minden egyes bombával szoros elszámolással tartozott a bombázó személyzet!

Az amerikai repülő a II. világháború idején Magyarország területén is nagy létszámú, zárt alakzatban teljesítették nappali bevetéseiket, amelyek során az úgynevezett szőnyegbombázás módszerével igen nagy mennyiségű és tömegű bombát dobtak le a célpontjakra, elsősorban nagyvárosokra, ipari üzemekre, közlekedési csomópontokra, vasútállomásokra stb. Az amerikai légierő a magyarországi légcsapásokhoz alapvetően három fő bombatípust használt, attól függően, hogy mit bombázott: gyújtó-, repesz- és általános rombolóbombát, de előfordult, hogy aknahatású, illetve célkijelöléshez füst- vagy világítóbombát alkalmaztak. Az említett magyar célok sajátosságai miatt a legtöbb Magyarországra ledobott amerikai bomba 500, 1000 és 2000 font tömegű rombolóbomba volt, melyek elképesztően nagy pusztító hatással bírtak.

A 459. Bomb Group célfotója 1944. szeptember 18-án 11.46-kor 6.690 méter magasságból. A célponttól, a budapesti déli vasúti hídtól északkeletre eső folyóparti sávot letarolta egy elcsúszott bombaszőnyeg. Figyelemreméltó, ahogy a Duna és a Ferencvárosi pályaudvar közötti városrészt a korábbi támadások szintén letarolták. (A szerző tulajdona)

bomba robbanás nélkül fúródott a talajba, sokszor a befuródási nyílás körül tölcser helyett csak egy bombavájta, cső formájú furat keletkezett, s a nyílás gyakran betömődött, a bombatest pedig igen gyakran 2-3 méterre is elcsúszott oldalirányba. Ne felejtjük el azt sem, hogy a támadók több ezer méter magasságból oldották ki a bombaterhüket, így azok hatalmas energiával vágódtak be a talajba! Könnyen megeshetett, hogy a sok bombakráter között a tüzserészek a befulladt robbanószerek becsapódási nyílását sem tudták azonosítani vagy megközelíteni, nemhogy a mélyen a talajba fúródott és egyébként is a becsapódás helyétől „elcsúszott” bombakét. A bombakrátereknél mindig sok repeszdarab volt fellelhető, aminek hiánya árulkodó jel lehetett egy fel nem robbant bomba esetén, azonban az amerikai légitámadások tömeges bombavetéssel jártak, így a lebombázott helyszínt igen gyakran más bombákból származó repesz borították be.

A bombaszórás pontosságát alkalmanként kényszeroldások, tévedések vagy pontatlan bombavetések leronthatták ugyan, mégis a szórás-kép általában jól körülhatárolható területekre koncentráldott, ellenében a földi harcokkal, s ezért a légitámadások nyomainak felszámolása elméletileg könnyebb feladat volt.

A Magyarország ellen irányuló amerikai légitámadások zöme 1944. április 3-tól 1944 októberéig lezajlott, ezért a magyar közigazgatás még ezekben a hónapokban a befulladt (tehát fel nem robbant) bombák többségét regisztrálhatta, s ez vissza is tükröződik a korabeli jelentésekből. Ugyanakkor a ma is nagy számban előkerülő bombák már önmagukban is azt bizonyítják, hogy az akkori szakemberek nem végeztek tökéletes munkát. Ha egy

A Rákóczi híd környékén a Művészetek Palotája és a Nemzeti Színház területe az egykori amerikai bombaszőnyegbe esnek, de a Kopaszi-gát környéke is erősen „szennyezett” lehet

Az amerikai légierő bombamesterei munka közben (National Archives)

Az említett időszakban, tehát a világháború alatt a lőszermentesítést a katonák mellett a légoltalmi tűzszerészek végezték. Ők elsősorban azokat a területeket tisztították meg, ahol emberéletek forogtak közvetlenül veszélyben. A magyarországi szárazföldi harcok megindulását követően azonban olyan túlterheltségben végezték kiemelten veszélyes feladatukat, hogy a levegőből ledobott összes amerikai bomba hatástalanítására és elszállítására már nem maradt kapacitásuk. Ezért 1944 folyamán többször is el kellett rendelni a fel nem robbant bombákkal való eljárás betartatását, amelynek értelmében a szakemberek mellett mindenki másnak szigorúan tilos volt hozzányúlnia az ilyen hadianyagokhoz. E törekvések ellenére sajnos több olyan szerencsétlenség is történt akkortájt, ami a bombák szakavatlatlan szétszerelése miatt következett be.

A bombázás sajátosságai, a ledobott bombák hatalmas száma és a fel nem robbant bombák „elrejtőzése” tehető tehát felelőssé leginkább azért, hogy régészeti ásatás mindaddig nem indulhat hivatalosan ma Magyarországon, amíg a 40-es években szolgáló bátor tűzszerészek mai, komoly elismerést érdemlő kollégái át nem vizsgálják az érintett területeket. A rossz hír az, hogy minderre még a következő hosszú évtizedek során is minden bizonnyal égető szükség lesz!

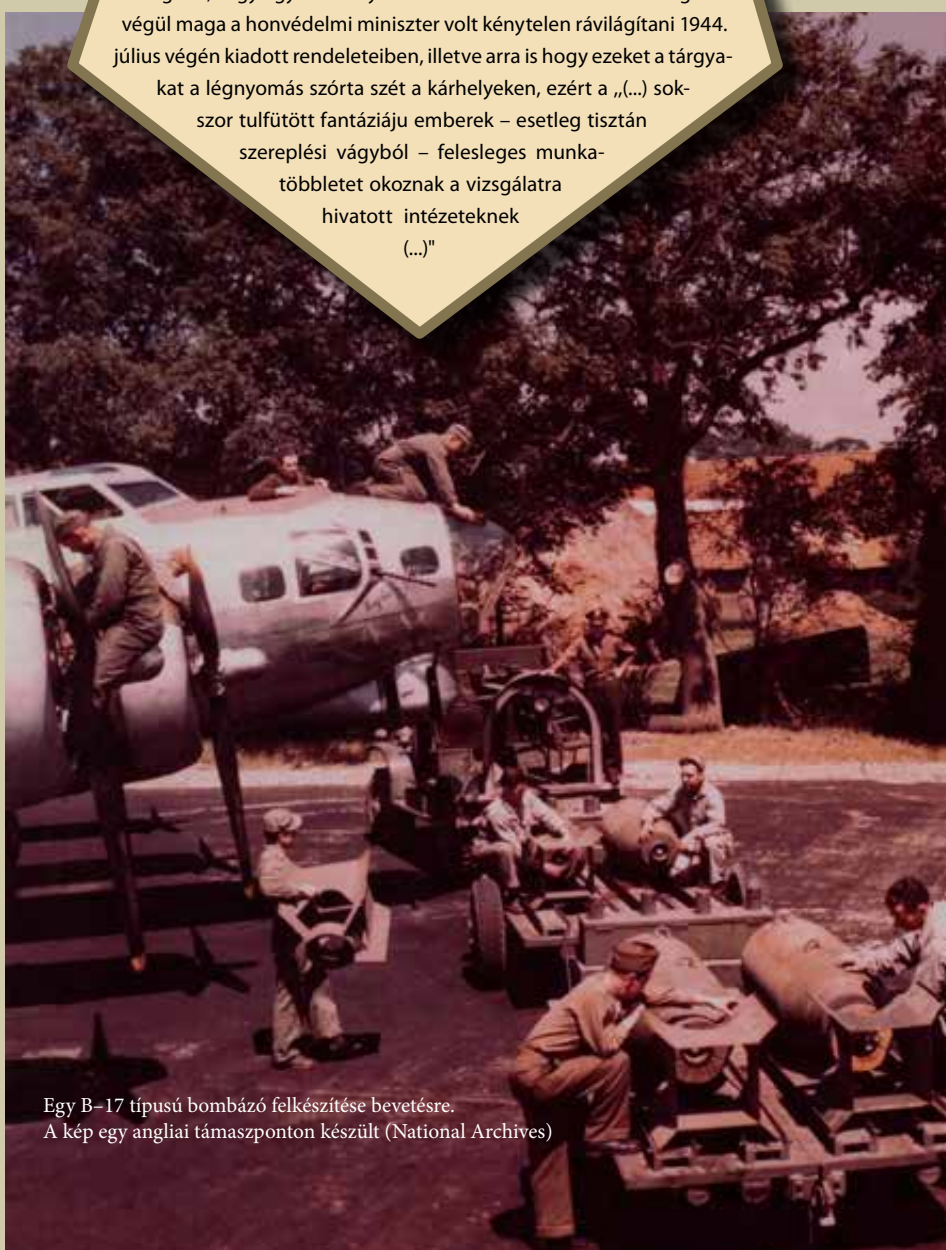
www.legihaboru.hu

©Határtalan Régészet - Archeológiai magazin

A légitámadás dátuma (1944 szeptemberében)	A légitámadásban részt vett bombázók száma	A ledobott bombák		
		száma	összsúlya	
Szeptember 5.	157	105	1082,50 tonna	
		754		
Szeptember 18.	149	161		
		151		
		216		
Szeptember 20.	107	143		
		144		
		30		
Összesen	413	1704		

Csupán a budapesti vasúti hidak elleni amerikai bombázások adatai így alakultak

Az amerikai légitámadások miatt kitört tömeghisztériában a lakosság robbanógyanús játék babát, töltőtollat, ceruzát, öngyújtót, mell-tűt, ajakrúzst, kerékpárpumpát, vagy akár mérgező faleveleket, kockacukrot vélt felfedezni. Például a korabeli szélsőjobboldali újság, a *Magyar Futár* a 1944. április 19-i számában egy néhány nappal korábban végrehajtott amerikai légitámadásról készült képsorozatához ezt írta: „A ROBBANÓ RONGYBABA! (...) A demokráciák szabadság-hősei ártatlan gyermekeket akartak vele cinikus lelketlenséggel megölni, vagy egy életre nyomorékká tenni...” Ezek valótlanságára végül maga a honvédelmi miniszter volt kénytelen rávilágítani 1944. július végén kiadott rendeleteiben, illetve arra is hogy ezeket a tárgyakat a légnyomás szórta szét a kárhelyeken, ezért a „(...) sokszor túlfűtött fantáziájú emberek – esetleg tisztán szereplési vágyból – felesleges munkatöbbletet okoznak a vizsgálatra hivatott intézeteknek (...)”

Egy B-17 típusú bombázó felkészítése bevetésre. A kép egy angolai támaszponton készült (National Archives)